

הזנה ממריצת שומן

תיכנון ההזנה בהתאם להמלצות אלה כרוך בקשיים מסויימים, מהם קשיים ממשיים ומהם קשיים של נוהל ושיגרה.

ברצוני להבהיר כמה עניינים בהקשר זה. בראש וראשונה יש לחלק את עדר הפרות לשתי קבוצות-הזנה לפי שיעורי המזון המרוכז שהן פרות מקבלות (תיתכן כמובן חלוקה מישנית בכל קבוצה). באופן סכמטי אפשר לדבר על חלוקה לפי הקריטריון הבא: קב' א' – פרות עד 4 חודשים אחרי ההמלטה, קב' ב' – יתר הפרות.

ידוע לי שהחלוקה כזאת קיימת ממילא ברוב הרפתות הגדולות. אך היא קיימת לרוב לצורך קיצוב המזון המרוכז בלבד. יש צורך להתרגל ולראות בכל אחת משתי הקבוצות נושא לגישה שונה לגבי הרכבה של מנת המזון בכללותה, ולא רק בהקשר למזון המרוכז. שאם לא כן, לא נוכל לספק לכלל העדר מנת מזון העונה על דרישות החומר היבש כנ"ל.

שנית, יש לגשת באופן שונה מן המקובל לכמה מסוגי המזון המקובלים. אמנם גם בזה אין הידוש ורוב הרפתנים מכירים בכך ששלק אי קליפות-הדר אינם בבחינת מזונות גסים. אך למרות זאת נוהגים לערוך את תכניות ההזנה במונחים של מזון גס ומזון מרוכז תוך התעלמות מהאופי של סוגי המזון הנזכרים והכללתם בין "המזונות הגסים".

ההישוב לפי גרמים חומר יבש הוא מסורבל במקצת ולא מקובל על רוב הרפתנים, הרגילים לחישוב לפי "יחידות מזון", אשר למרות חסרון נותניו הוא קל ונוח.

אני מציע על כן להכניס מונח חדש אשר יקל על עריכת תכנית ההזנה בהתאם למגמה האמורה: מזון ליפוגאני (יוצר שומן או ממריץ שומן). לפיכך, בהתאם למה שנאמר, יתברר לנו שבשביל להבטיח מתכונת סבירה של שומן, עלינו לספק לקבוצה א' מזון ליפוגאני בשיעור מינימאלי של $2\frac{1}{2}$ – $4\frac{1}{2}$ יח"מ ולקבוצה ב' – בשיעור $2\frac{1}{2}$ –3 יח"מ.

ההתקדמות שחלה באחרונה במדע של הזנת פרות חלב, וביחוד לגבי השפעת סוגי מזון מסויימים על מהכונת השימון בחלב, מן הראוי שימצאו ביטוי מעשי בנוהלי ההזנה שלנו.

הוכח שע"י הרכבת מנת-המזון בהתאם להכריזות המצויות בדינו, אפשר להעלות את שיעור השומן ב-2–3 עשיריות האחוז בעדרים. בהם אחוז השומן נמוך מ-2.5, וזהו המצב ברוב העדרים הקיבוציים.

הניסויים שנעשו בהקשר לבעיה זו ע"י צוות מכון הולקני ואשר סוכמי בחוברת מיוחדת^(*) וכן ניסויים נוספים שנעשו מהם במשקי חלב – מספקים שפע של נתונים ומאפשרים ליישם את המסקנות הלכה למעשה.

יהיה מי שיטען, במידה מסויימת של צדק, שבעצם אין בדברים חידוש רב, ואף יוכל להצביע על מאמרים ורשימות מהעבר הרחוק ויה קרוב יותר, בהם הסבירו המסבירים והזהירו המזהירים מן הירידה הצפויה בשומן מחמת מנת המזון הדלה במזון גס אמיתי. גם ההסבר תכלות בפרות מגזע שחור-לבן בחו"ל היה בה מן המאלף והמכוון לאיתן המסקנות. יחד עם זה אין להכחיש שהמצב בו אנו עומדים כיום, כשר בדינו הידע הרב על הגורמים המשפיעים על שיעור השומן ועל תכונותיהם של סוגי המזון השונים, הוא מצב חדש המאפשר לנו ואף מחייב אותנו לגשת לתיכנון מחודש של הזנת הפרות. שתיים-שלוש עשירות האחוז שומן לכאן או לכאן, בעדר ממוצע, בעל תנובת חלב ממוצעת, משמעותן הכספית הינה סכום שנתי של 15–20 אלף ל"י. זהו סכום בהחלט לא מבוטל. המצדיק את המאמץ הכרוך בסידורים ובשינויים הדרושים.

כידוע מדברות ההמלצות על הרכבת מנת המזון באופן שחלקו של החומר היבש מן המזון הגס האמיתי יהיה כ-40% מכלל החומר היבש שבמנה.

(*) היחסים בין מזון גס למזון מרוכז במנת המזון של הבקר, מאת ש. אמיר, י. קלר, י. גוומרק, 1968.

הזנה ששכרה עשוי להתבטא בעליה סבירה בשיעור השומן.

עד כאן עניינים של אירגון, רישום וטאָר־מינולוגיה. אבל קרוב לוודאי שכמה מהמשקים ייתקלו בקושי ממשי לספק את כמות החומר היבש הדרושה והרצויה. נראה לי שיהיה קשה לאזן את המנה בהתאם למגמה שצויינה בלי להגדיל במידה מסויימת את חלקה של השחת במנה. אולם התוספת אינה בהכרח גדולה, מאחר ואפשר לתת לקבוצה ב' כמות שחת מינימאלית. יש עיד לציון שאיכות השחת עלתה בשנים האחרונות. דבר שמזיל את השימוש בשחת. סגולתה של השחת המשובחת כמזון ליפור גאני ממדרגה ראשונה. בחינת „מועט המכיל את המרובה“, נתבלטה בבחירות מהמחקרים האחרון נים. וזאת — עקב הנפח הקטן של מזון זה, המשווה לו דמות של „מזון־גס־מרוכז“.

נראה לי שטונה אחת שחת לפרה לשנה זיהי הכמות המינימאלית שרצוי לספק. אין זו כמות גדולה מדי מן האספקט הכלכלי ובוודאי שלא מהאספקט התזונתי.

עם זה יש לציון שלפני המשקים פתוחות גם דרכים אחרות לסיפוק מנת החומר היבש הדרר שה; אם ע"י הגדלת כמויות הירק, התחמיץ, או — אף ע"י הכנסת קש למנה, במקרים מסר ימים.

דברים אלה חייבים לעבור בחינה נוספת ולהישקל בהתאם לתנאים המשקים של כל איזור.

עמנואל ביחובסקי

מעוז חיים, אוגוסט 1969

נבהן כמה דוגמאות שיבהירו לנו את הענין. מנת מזון קיצית לקבוצה א':

עשב רודס — 2 יח"מ; תחמיץ דגן חורפי — 1 יח"מ; שחת בקיה — 1 יח"מ. ס"ה מזון ליפור גאני 4 יח"מ. סלק 2 יח"מ; ס"ה מזון גס ומזון עסיסי — 6 יח"מ.

בהישוב מהיר ניווכח ש־4 יח"מ מזון ליפור גאני מכילות 6750 גרם חומר יבש. אם נניח שפרה בקבוצה א' מניבה בחודשי הקיץ כ־25 ק"ג חלב בממוצע, הרי שהתצרוכת שלה למזון תהיה כ־15 יח"מ (5 10) עם תכולה של 16 ק"ג חומר יבש. ואילו היחס של החומר היבש הבא מהמזון הגס לכלל החומר היבש במנה — 42 ל־58.

במנת הפרות מקבוצה ב' אשר להן מוקצב מזון מרוכז בכמות פחותה, בהתאם לתנובתן — נוכל להקטין את שיעור המזון הליפוגאני עד 2½—3 יח"מ ועל ידי זה לשמור על היחס הרצוי בכלל המנה.

ניקח דוגמא נוספת — מנת מזון חורפית: לקבוצה א': תלתן — 2 יח"מ, תחמיץ — 1 יח"מ, שחת — 1½ יח"מ, שהם ס"ה מזון ליפור גאני — 4½ יח"מ עם 7350 גרם חומר יבש. יתרת מנת המזון שעשויה להכיל קליפות הדר, זרעי כותנה וכמובן תערובת, תכיל כ־12.0 ק"ג חומר יבש והיחס יהיה אז 38 ל־62 (בחומר יבש מהמקורות השונים).

המנה המקבילה לקב' ב' תכיל כ־3 יח"מ גס ובתוך זה רק ½ יח"מ בשחת, או כיוצא בזה. בצורה כזאת יקל על הבוקרים לתכנן ולבצע

התאחדות מגדלי בקר מביעה את תנחומיה

לר. בר-ענין

במות עליו אביו

אנו משתתפים בצערך של חברנו

ר. בר-ענין

במות עליו אביו

עובדי האגף לבעלי-חיים — שה"מ